

VÆRNSFÆLLES FORSVARSKOMMANDO

Redegørelse om lokale retningslinjer for håndtering af trofæbilleder og mistanke om brud på den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne

Baggrund

Værnsfælles Forsvarskommando er den 29. september 2017 anmodet om at fremsende en redegørelse for anvendelsen af lokale retningslinjer på Al Asad Air Base (AAAB) i relation til håndtering af trofæbilleder og mistanke om brud på den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne.

Baggrunden for, at der er fokus på de lokale retningslinjer ved kapacitetsopbygningsbidraget i Irak, er, at der i forbindelse med en aktindsigtsanmodning fra journalist Charlotte Aagaard, Information, blev udleveret akter, hvoraf det fremgik, at danske soldater aktivt afviste at ville se de trofæbilleder og filmklip, som irakiske soldater ville vise de danske instruktører. Dette er tolket som, at danske soldater bevidst undgik at se krænkelser af menneskerettighederne.

Sammenfatning

Værnsfælles Forsvarskommando har gennemgået alle befalinger, bestemmelser og direktiver, der er udgivet og anvendt ved kapacitetsopbygningsbidraget i Irak under Operation Inherent Resolve fra hold 1 til og med hold 6 i perioden fra primo 2015 til i dag. Der er konstateret én enkelt kritisabel passage i de Standing Operating Procedures¹, der har været anvendt ved hold 5 i perioden fra februar 2017 til august 2017. Den lokale retningslinje er ændret og således ikke længere gældende. Forsvaret overvejer, om der permanent eller periodevis skal udsendes en militærjuridisk rådgiver til den udsendte styrke i Operation Inherent Resolve, ligesom Forsvarets bestemmelser om handlepligt og meldepligt gennemgås.

Bestemmelsesgrundlaget

Forsvaret er underlagt handlepligt og meldepligt, hvilket betyder, at personalet generelt skal være opmærksomt på, om der begås overtrædelser af den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne, herunder om der udøves tortur eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling. Hvis der er kendskab til eller mistanke om, at nogen overtræder eller har til hensigt at overtræde disse regler, skal dette om muligt forhindres. Hvis det konstateres, at så-

¹ Standing Operating Procedures er den indsatte enheds standardprocedurer til at løse daglige, administrative og operative opgaver, der befales og anvises af foresatte myndigheder. Enhedens Standing Operating Procedures anvendes til at tilsi- k- re en struktureret, stringent og ensrettet opgaveløsning samt angiver forholdsordre over for særlige fokusområder. Det er chefen for enheden, der er ansvarlig for udarbejdelse og godkendelse af Standing Operating Procedures. I Standing Operating Procedures må der ikke indføres bestemmelser eller retningslinjer, der tilsidesætter de mandater, bestemmelser, cirkulærer, direktiver, bemyndigelser eller befalinger, der er udgivet af foresatte myndigheder.

Dato: 24. oktober 2017
Sagsnr.: 2017/034733
Dok.nr.: 1409168
Tillæg: Ingen
Bilag: Ingen
Sagsbeh.: VFK-O-CHJ3IL

Værnsfælles
Forsvarskommando

Sagsbehandleren direkte:
Tlf.: 728 40402
E-mail: vfk-o-chj3il@mil.dk

danne krænkelser har fundet sted, skal relevante og mulige forholdsregler træffes for at hindre fortsatte krænkelser, f.eks. ved rapportering om forholdet til vedkommendes overordnede. Mistanker om eller konstaterede overtrædelser af humanitær folkeret og/eller grundlæggende menneskerettigheder, herunder tortur eller anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling, skal under alle omstændigheder snarest muligt rapporteres ad kommandovejen til Værnsfælles Forsvarskommando.

Den konkrete sag

Det danske kapacitetsopbygningsbidrag træner irakiske sikkerhedsstyrker på Al Asad Air Base i Irak i samarbejde med flere af koalitionen øvrige nationer. De irakiske sikkerhedsstyrker, der trænes, er fra den irakiske hær og forskellige politi- og bevogtningsenheder. I træningssituationerne skabes relationer til de irakiske soldater, og der foregår interaktion mellem danske og irakiske soldater. I disse situationer udveksles sommetider billeder af familie o.l. I flere tilfælde er der fra irakisk side også vist billeder af døde ISIL-krigere, de såkaldte trofæbilleder, hvor det kan være vanskeligt at fastslå oprindelsen af disse billeder.

I relation til ovenstående havde hold 5 anført følgende i deres Standing Operating Procedures (kapitel 3, pkt. 3 Operationer):

”Fremvisning af foto, film- eller lydclip, der udviser mulige eller tydelige overtrædelser af generelle menneskerettigheder, **skal** rapporteres ad kommandovejen. Irakiske soldater, der ønsker at fremvise denne slags, skal afvises venligt men bestemt.”

I den forbindelse skal det fremhæves, at soldater ikke er forpligtiget til at se ubehagelige og gruppvækkende billeder fra slagmarken, som irakiske soldater ønsker at fremvise. Men hvis en iraker viser eller ønsker at vise billeder af brud på humanitær folkeret og/eller menneskerettighederne, er soldaterne naturligvis forpligtet til at se det og rapportere om det. I det lys erkender Værnsfælles Forsvarskommando, at den formulering, der er angivet i Standing Operating Procedures for hold 5, foretager en uheldig kobling mellem personellens pligt i forhold til mistanke om brud på den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne og personellens ret til at afvise at se ubehagelige billeder fra slagmarken af generel karakter.

I tillæg til Standing Operating Procedures udarbejdes Soldatens Kort og Førerens Kort, der skal bæres af alle soldater. Soldatens og Førerens Kort angiver de vigtigste pligter og retningslinjer for soldaten i forbindelse med opgaveløsningen, herunder beskrivelsen af opgaven, bestemmelser for magtanvendelse, sanitetstjeneste, tilbageholdelse, handlepligt og meldepligt. Den anførte passage, der bl.a. i pressen har givet anledning til fokus på de lokale retningslinjer, har ikke været anført i Soldatens Kort eller Førerens Kort, men var alene anført under et kapitel i Standing Operating Procedures ved hold 5, der ikke omhandler magtanvendelse eller meldepligten. Baggrunden for, at hold 5 indførte den omstridte passage i deres interne Standing Operating Procedures under et afsnit, der ved-

rørte operationer og træning af irakiske sikkerhedsstyrker, var, at fremvisning af billeder og filmklip i træningssituationer ikke var hensigtsmæssigt af hensyn til træningsopgaven. Herudover var formålet at formidle et budskab til irakerne om, at danske soldater ikke billigede de handlinger, som måtte ligge til grund for sådanne billeder og filmklip, og at danske soldater ikke ønskede at deltage i en forherligelse heraf.

Den omstridte passage i Standing Operating Procedures for hold 5 blev ikke videreført til hold 6, som overtog træningsopgaven i Irak primo august 2017. Værnsfælles Forsvarskommando har desuden gennemgået bestemmelsesgrundlaget for handlepligt og meldepligt og konstateret, at der ikke er diskrepans mellem Forsvarsministeriets bemyndigelse, Værnsfælles Forsvarskommandos bestemmelser og befalinger samt den Standing Operating Procedures, der operativt anvendes ved det udsendte bidrag i dag.

Rapporteringer

I alle rapporteringer i forhold til Forsvarets handlepligt og meldepligt indgår en observation/information og en vurdering. Vurderingen er afgørende for, om observationen/informationen rapporteres videre ad kommandovejen. Når eksempelvis den menige soldat ser et billede på en mobiltelefon, påhviler det den pågældende at foretage en vurdering af, om der er tale om et forhold, der er omfattet af handlepligten og meldepligten. Vurderer soldaten dette, rapporterer den pågældende til sin nærmeste foresatte. På samme vis foretages en vurdering ved ledelsen i missionen, inden der rapporteres til Værnsfælles Forsvarskommando. Her foretages ligeledes en vurdering af det rapporterede, der vil afgøre, om forholdet rapporteres til Forsvarsministeriet. Det er Værnsfælles Forsvarskommandos vurdering, at der ikke har været forevist billedmaterialer eller filmklip samt indhentet efterretninger på hold 5, der ikke har været vurderet og rapporteret, hvis der har været mistanke om brud på den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne.

De diskutale retningslinjer kan som tidligere nævnt afgrænses til at have været anført i den interne Standing Operating Procedures ved hold 5, der var udsendt fra februar til august 2017. I den ovennævnte periode er der fremsendt seks særlige hændelser og særlige meldinger til Værnsfælles Forsvarskommando, der vedrører mistanke om overtrædelser af den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne på baggrund af fremvisning af billeder/film på mobiltelefoner, efterretningsindhentning og observationer på Al Asad Air Base. Dette understreger, at handlepligten og meldepligten er blevet efterlevet, når der har været observationer eller mistanke om brud på den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne. Af disse seks rapporteringer har Værnsfælles Forsvarskommando videreformidlet meldingerne til Forsvarsministeriet i fem af tilfældene. Ved én af de seks rapporteringer var det Værnsfælles Forsvarskommandos vurdering, at rapporteringen ikke viste tegn på brud eller mistanke om overtrædelse af den humanitære folkeret og/eller menneskerettighederne, hvorfor denne ikke blev videreformidlet til Forsvarsministeriet.

Opfølgning

Forsvaret har tidligere haft udsendt militærjurister til missionen. Disse har arbejdet i stabsfunktioner i koalitions hovedkvarterer i Bagdad. I dag har Forsvaret en militærjurist på beredskab, der kan udsendes med kort varsel, hvis der opstår et akut behov for militærjuridisk rådgivning af udsendte stabsofficerer, chefer og enheder – eksempelvis i forbindelse med planlægningsopgaver eller ved frihedsberøvelser o.l. Forsvaret overvejer, om der permanent eller periodevis skal udsendes en militærjuridisk rådgiver til den udsendte styrke i Operation Inherent Resolve.

På baggrund af sagen foretager Værnsfælles Forsvarskommando en gennemgang af relevante dele af bestemmelserne med henblik på at sikre, at der er fuld overensstemmelse imellem de generelle regler på området og den detailregulering, der foretages i forbindelse med specifikke internationale operationer.